

Manželské etudy po 35 letech

V roce 1980 byla režisérka Helena Třeštíková oslovena Krátkým filmem ke sledování několika manželských párů od momentu jejich svatby po dobu šesti let. V roce 1986 byl dokončen první díl projektu Manželské etudy, který zaznamenal velký zájem televizních diváků snad i proto, že ukazoval život obyčejných rodin, jaký opravdu byl, včetně problémů mladých manželských párů se získáním bytu a jeho zařizováním, což bylo na obrazovce tehdejší Československé televize dost neobvyklé.

Od poloviny devadesátých let pak navrhovala Helena Třeštíková České televizi pokračování, což se podařilo až v roce 1999, kdy jako šéfdramaturgyně dokumentu nastoupila Alena Müllerová, s níž režisérka dlouhodobě spolupracovala, a kterou spolu se sociology a dalšími filmaři založila v roce 1991 Nadaci Film a Sociologie. Během let 1999 až 2005 tak vznikaly Manželské etudy po 20 letech, které diváky při vysílání v roce 2006 zaujaly nejen tím, že připomněly příběhy jejich známých hrdinů, ale i perspektivou čtvrtstoletí od začátku natáčení. Už tehdy bylo Třeštíkové jasné, že by chtěla v natáčení s manželskými páry pokračovat.

Výsledkem dalších let natáčení je nový seriál Manželské etudy po 35 letech, který, nabídne divákům šest episod pokračování příběhů hrdinů, s kterými jejich první diváci prožili celý dospělý život a ti mladší díky nim poznávají proměny rodinné i společenské atmosféry v naší zemi od 80. let až do současnosti. Režisérka Helena Třeštíková se svou časosběrnou metodou zaujala i ve světě, což potvrdila i Evropská filmová akademie, která v roce 2008 ocenila její časosběrný snímek René jako nejlepší evropský dokument roku. V té době již kromě České televize spolupracovala také s producenty Kateřinou Černou a Pavlem Strnadem z Negativu, kteří do kin postupně uvedli její filmy Marcela, René, Katka, Soukromý vesmír a naposledy snímek Mallory a společně se tak pustili i do třetího pokračování šestidílného cyklu Manželských etud.

„S Helenou Třeštíkovou jsem začala spolupracovat v době, kdy dokončila první sérii Manželských etud a od té doby jsme měla možnost sledovat zblízka její časosběrnou metodu i to, jak si tyto filmy získávají stále více diváků, zasloužené pozornosti a ocenění,“ říká kreativní producentka **Alena Müllerová** a režisérka **Helena Třeštíková** ke své unikátní časosběrné metodě dodává: *„Časosběrný film je setkání dokumentu s příběhem. To mně na tom způsobu natáčení velmi baví. Jednotlivé epizody se rodí před očima a nikdy nevím, co bude příště a jaký příběh vlastně nakonec vznikne. Doufám, že mé časosběrné projekty mohou zajímat současné diváky, ale zároveň mohou být po čase i zprávou o naší době pro diváky budoucí.“*

Helena Třeštíková: Zaznamenávám obraz doby, ve které jsme žili

Helena Třeštíková (*1949) je česká režisérka a pedagožka. Roku 1974 absolvovala obor režie dokumentárního filmu na FAMU. Od té doby natočila již více než 50 projektů, které se většinou zabývají tematikou mezilidských vztahů a různorodých sociálních problémů. Je také spoluzakladatelkou nadace Film & Sociologie, která má za cíl udržet a rozvíjet hodnoty českého filmového dokumentu a navázat užší kontakt mezi filmaři a sociology. Helena Třeštíková obdržela za svou kariéru řadu ocenění - Evropské filmové ceny za dokument René (2008), Český lev za nejlepší dokumentární film Katka (2010) nebo Media European Talent za její první profesionální dokumentární snímek Zázrak z roku 1974.

Původně jste se chtěla stát kostýmní výtvarnicí, co Vás přesvědčilo o tak výrazné změně oboru?

Chtěla jsem být návrhářkou divadelních kostýmů, protože jsem milovala divadlo. To bylo ale tak období začátku střední výtvarné školy. Pak se můj zájem postupně přesouval k filmu, až jsem se rozhodla přihlásit se na FAMU. Nikdy jsem ale neměla ambici dělat hrané filmy. Přihlásila jsem se na katedru dokumentu a v dokumentárním filmu jsem se našla.

Jak Vás napadlo zachytit příběhy manželských dvojic?

V roce 1980 jsme byla zaměstnána jako režisérka v Krátkém filmu a byla jsem oslovena dramaturgií, zda bych měla zájem pustit se do experimentálního časosběrného projektu sledování několika mladých manželských párů od momentu jejich svatby po dobu šesti let. Ihned jsem s nadšením souhlasila, protože jsem se už předtím pokoušela o jiný časosběrný projekt, což bylo další sledování dítěte, jehož narození jsme zaznamenali ve filmu „Zázrak“ z roku 1975. (Z toho pak daleko později vznikl film Soukromý vesmír). Tématem nového projektu mělo být zjišťování toho, co mladá manželství ovlivňuje, protože v té době byla považována za velký problém častá rozvodovost mladých párů. Našich šest párů jsme našli na matrice, kam si přišli zadat termín svatby – bylo to vlastně zcela náhodné setkání, nebyli nijak speciálně vybíráni. V roce 1987 byl cyklus vysílán v tehdejší Československé televizi a vzbudil docela ohlas. Po nějaké době mně napadlo se k našim párům s kamerou vrátit a vznikla druhá část, odvysílaná v ČT v roce 2006. Pak se začala točit část třetí, kterou teď diváci uvidí. Dohromady to je 37 let.

Je nějaké téma nebo osobnost, o které byste ráda natočila dokument?

V koprodukcí České televize, Arte a společnosti Negativ připravujeme velký dokument o Miloši Formanovi. Jinak se stále zabývám svými časosběrnými projekty, což považuju za svou hlavní činnost.

Co by podle Vás ze by měla dokumentární tvorba přinášet společnosti?

Dokument má jedinečnou možnost zachytit realitu života, skutečné lidi a jejich skutečné problémy. Dokumenty tak mohou být autentickým obrazem naší doby, jak pro současné diváky, tak i pro naše potomky.

Vaše dcera Hana natáčí projekt Manželské etudy: Nová generace, které začínají u čerstvě sezdaných párů. Dávala jste jí nějaké rady? Případně berete to za jisté předání „dokumentaristické štafety“?

Moje dcera vlastně převzala formát Manželských etud, ale s jinými lidmi a v jiné době. Téma je stejné - manželské vztahy, ale tím jak se změnila doba, změnilo se zároveň téměř vše. Mladí lidé řeší dnes jiné problémy, než v osmdesátých letech, kdy jsem já s natáčením svého projektu začínala. Hanka zná mé filmy, převzala mou metodu, ale jinak pracuje zcela samostatně a žádné zvláštní rady nepotřebuje. Myslím, že její projekt bude velmi zajímavý.

I po pětatřiceti letech Vás chtějí protagonisté projektu vidět?

Doufám, že ano. Ono to bude už vlastně třicet sedm let, a když jsem se jich ptala, jestli by byli ochotni dále pokračovat, většinou řekli, že ano.

Dá se říct, v čem se postupem času mění? Jací byli po šesti, po dvaceti nebo po sedmatřiceti letech?

Všechno se mění, doba se mění, možnosti se mění – v dobrém i ve špatném. Všechno je trochu jiné než v roce 1980, kdy jsme začali. Doufám, že cyklus bude zajímavý nejen pro dnešní diváky, ale i pro naše potomky jako určitý obraz doby, ve které jsme žili. To je vlastně moje ambice. Vždycky jsem si říkala, že bych chtěla vidět ze třicátých, čtyřicátých nebo padesátých let podobný film o obyčejné rodině. To by bylo zajímavé, nemyslíte?

Jsou vaše dokumenty skutečným popisem doby?

Snažila jsem se, ale samozřejmě sleduji šest dvojic, nejde o žádný velký sociologický vzorek. V roce 1980, jsem je vybrala náhodně na matrice, kam si přišli zadat termín svatby, a jediným kritériem výběru byl věk mezi 18 a 24 lety, tehdy obvyklý věk pro sňatek, a že řekli „ano“, tedy nám že řekli „ano“ na natáčení.

Byli protagonisté vašeho dokumentu jiní před rokem 1989 a po něm?

Myslím, že ano, protože tehdy byli samozřejmě trošku poznamenáni okolnostmi. Nebyly byty, nebyla žádná možnost cestovat nebo něco podnikat. Největší dobrodružství života v osmdesátých letech byla svatba a dítě. No, tak udělali svatbu, dítě... Po revoluci najednou někteří z nich začali podnikat a život začal být rozmanitější, i když ne všem se absolutně vedlo, ale to je také obraz doby.

Víme už z předchozích dokumentů, že ne všechna manželství vydržela...

První dvojice se rozvedla asi dva roky po svatbě, což jsme se divili, nikoho by nás to tehdy nenapadlo. Z šesti párů, které jsme točili, jsou čtyři rozvedené. Samozřejmě ani manželství těch, kteří zůstali spolu, není bez problémů a bez kolizí.

V Manželských etudách po 35 letech říká jedna z žen: „Někdy to mohlo být i lepší.“

Tak to je, že by to někdy mohlo být i lepší. Doufám, že pro diváky bude dokument i materiálem k přemýšlení o sobě, o vztazích, o manželství. U předchozích etud jsem takové ohlasy slyšela a říkala jsem si: Jestli diváci takhle přemýšlejí, co víc si můžu přát?

Bylo podle vás to, zda vztah vydržel, nebo nevydržel, ovlivněno i dobou a společností?

To bych si netroufala říct. I když pár, který se rozvedl první, jistě ovlivnilo, že neměli vlastní byt a bydleli u rodičů, což tedy dobrotu nedělalo.

Řekla byste, že jsou protagonisté Manželských etud šťastní, spokojení?

To je silné slovo. Jste vy šťastný, jste spokojený? Nemyslím, že je to tak jednoznačné. Mělo by to být takové jako život sám – chvíli dobré, chvíli špatné. Přemýšlíme o tom, proč, jak co dělat, kam jít, kam směřovat, o co usilovat, aby to třeba bylo lepší.

Změnily se u lidí, s nimiž natáčíte, za těch víc než třicet let priority?

Hezkým příkladem je jedna z žen, která v první etapě řekla, že nejdůležitější v životě jsou peníze, a teď, kdy jsou na tom, myslím, finančně celkem dobře, prohlásila: Všechno jsem přehodnotila, nejdůležitější je zdraví.

Hana Třeštíková: Časoběrná metoda odhaluje život takový, jaký je

Dcera Heleny Třeštíkové Hana, v současnosti připravuje pokračování cyklu Manželských etud. Diváci budou moci sledovat osud šesti nových manželských párů v dokumentu Manželské etudy: Nová generace. Dokumentaristka se vrací zpět tam, kde její matka před více než 35 lety začala. Jaké budou osudy manželství ve zcela nové společenské, ekonomické i politické realitě?

Díky své mamince jste měla k dokumentům vždy blízko. Proč jste se rozhodla studovat právě produkci a co na ní máte ráda?

Já jsem v sobě celkem záhy objevila talent pro organizaci. Zároveň jsem hned po maturitě začala pracovat u filmu a na festivalech v produkčních štábech, takže se to tak nějak přirozeně vyvinulo. Na produkci mám ráda jednak tu systematickosti, která mi je vlastní a pak také kontakt s lidmi. Za moji kariéru u produkce jsem měla možnost se potkat se spoustou lidí, přičemž právě dobré kontakty jsou pro produkční práce také velmi důležité.

Čím si myslíte, že je časoběrná metoda přínosná a čím je naopak limitující pro tvůrce?

Časoběrná metoda odhaluje život takový, jaký je. Přináší zprávu o všedních dnech, které na svém významu můžou nabírat právě až po uplynutí delšího časového období. Například u Manželských etud je kouzelné sledovat scénu s nekonečnou frontou na vánoční stromky - tehdy to byla realita všedního dne, s odstupem času je to jasná výpověď doby. Limitující to může být hlavně pro netrpělivé typy. Na výsledek se prostě musí dlouho čekat.

Produkovala jste dokument Šmejdi, očekávala jste, že bude toto téma mít tak velký ohlas ve společnosti?

Já jsem nad tím v tu chvíli nepřemýšlela, už když jsem viděla hrubý materiál, tak to se mnou pohnulo, že jsem hned věděla, že se s tím musí něco udělat. To co následovalo, byla už sněhová koule, která se začala valit.

Je nějaké téma, kterému byste se chtěla v dokumentu věnovat?

Zajímají mne mezilidské vztahy, o kterých vlastně i točíme díky Manželským etudám.

Jak postupují práce na projektu Manželské etudy? Můžete prozradit něco, co Vás při práci překvapilo?

Překvapilo mne, kolik párů natáčení odmítlo a zároveň mne překvapilo, kolik jich s natáčením souhlasilo. Dnes už lidé daleko víc věcí, co znamená zúčastnit se nějakého natáčení. Mají špatné příklady u účastníků reality show a různých dokumentárních dramát. Ty mediální tlaky pak mohou být hodně nepřijemné. Proto jsem moc vděčná za moje protagonisty, kteří to vnímají jako poslání a že jsou spoluvůrci nějakého společného díla.

Vidíte již teď nějaké výraznější rozdíly oproti párům v dokumentu vaší matky?

Současné páry mají daleko lepší startovací podmínky pro manželství v materiálním zabezpečení - nemusí si brát novomanželské půjčky, aby si vybavili byt, nemusí bydlet u rodičů, nemusí se brát kvůli těhotenství... Na druhou stranu jim život nabízí tolik možností, že mají děti později a často s komplikacemi, neleží na nich takový tlak manželství za každou cenu udržet... Jinak si ale myslím, že ty partnerské radosti a problémy jsou za každé doby dost podobné.

Manželské dvojice

Zuzana a Stanislav Čerovští

Tento, při svatbě nejmladší pár, i poté dále bydlí každý u svých rodičů. Zuzana se stará o brzy po svatbě narozené dítě, Standa jde na vojnu. Nový byt, druhé dítě, chvíle klidu a pak rozvod. Standa je velmi aktivní, naučí se perfektně německy, živí se technickými překlady a zabývá se svými koníčky. S novou ženou postaví nízkoenergetický dům. Zuzana propadá pasivitě a sledování seriálů v televizi. Syn Honza je aktivní po tátovi, Zuzana odmítá další natáčení, Standa stále překládá, kutí a vynalézá.

Zuzana a Vladimír Gdovínovi

Jako jediný pár se neberou kvůli dítěti, to se narodí až tři roky po svatbě. Bydlí u rodičů a staví si svépomocí byt. Vladimír chce být slavným fotografem a na té vizi intenzívně pracuje. Zuzana ho v tom podporuje. Postupně přijdou tři dcery, Zuzana se o ně stará a Vladimír žije bohémským životem. Po revoluci odjíždí pracovat do Ameriky. Manželství se rozpadává. Vladimír se vrátí do Čech, stále fotografuje, pořádá výstavy a žije ve svých snech. Zuzana se jako zodpovědná matka drží při zemi.

Marcela a Jiří Haverlandovi

Nejdramatičtější životní příběh. První rozvedená dvojice -po dvou letech od svatby. Marcela žije sama s dcerou, Jiří bydlí u rodičů a oba neúspěšně hledají nového partnera. Tragická smrt dcery, se kterou se Marcela nedokáže vyrovnat. Jiří další natáčení odmítá, Marcela se potýká se stále novými příkořími osudu. Její syn, kterého má s druhým partnerem, je problémové dítě, je málo peněz a Marcela se propadá do dluhů. Tomáš dospívá a vztahy mezi nimi se komplikují.

Mirka a Antonín Kubrovi

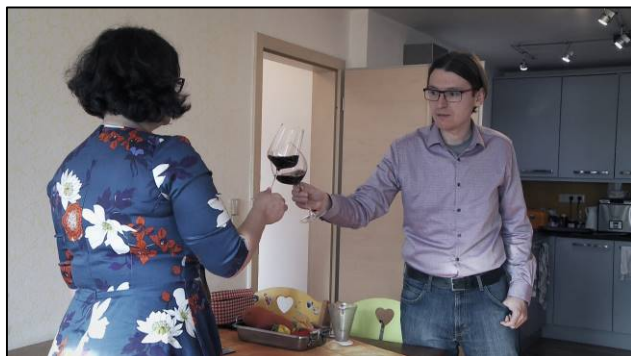
Berou se velmi mladí, kvůli očekávanému dítěti, dceři Lucii. Po svatbě bydlí u rodičů a sní o vlastním bytě. Když pak získají byt na sídlišti, sní o vlastním domě. Mirka váhá, zda si nechat druhé dítě, které čeká. Syn se narodí. Mirka má malé kadeřnictví, Tonda prodává pneumatiky a amatérsky jezdí automobilové závody. Dcera se velmi brzy vdá, má dítě a pak se rozvede. Tonda zdědí po otci pozemky na okraji Prahy a sen je splněn- postaví si dům podle svých představ. V té době syn Tomáš propadá drogám a ocitá se ve vězení. Dům štěstí nepřinesl, ale do budoucna je vše otevřené. Tomáš se z vězení vrací domů...

Ivana a Pavel Halamkovi

Berou se kvůli dítěti, dlouho rekonstruují zanedbaný byt po babičce a bydlí u rodičů. Pavel pracuje jako závozník a žije svými koníčky – hokejem, fotbalem a hlavně divadlem, které amatérsky hraje. Ivana ho v tom podporuje, stará se o dítě a o domácnost. Časem přibude k synovi ještě dcera. Po revoluci Pavel učiní koníčky svým zaměstnáním. Vede kulečnickovou hernu a pořádá turnaje. Obě děti se věnují kulečnicku. Ivana se stará o domácnost. Po čase se manželství rozpadne a oba si najdou nové partnery. Přes Ivaninu počáteční hořkost jsou stále v přátelském kontaktu. Dcera Růženka se stává známou tanečnicí.

Ivana a Václav Strnadovi

Nejaktivnější pár. V době svatby studenti architektury. Oba se snaží podnikat už za socialismu. Postupem času se jim narodí pět dětí a postaví si dům na kraji Prahy. Po revoluci se pustí naplno do podnikání, kupují dům na Vinohradech a prodávají nábytek. Obchod ale neprosperuje podle jejich představ. Děti dospívají a generují různé problémy. Ivana se cítí na konci sil, vypukne manželská krize. Ivana a Vašek jí ale nakonec ustojí a upevní svoje vztahy.

12 lidí, 6 párů

- Původně měl projekt trvat „pouze“ 6 let
- Historie projektu sahá až do roku 1980
- Cílem původního projektu bylo sledovat, co ovlivňuje mladá manželství, protože již tehdy byl považován za problém častá rozvodovost mladých párů
- Po více než třiceti letech spolu zůstaly pouze dva ze šesti párů
- Páry byly do dokumentu náhodně vybírány z příchozích na matriku

režie a scénář: Helena Třeštíková // **kamera:** David Cysař, Vlastimil Hamerník // **střih:** Jakub Hejna // **zvuk:** Richard Müller // **kreativní producentka:** Alena Müllerová

Kontakt pro media

Vojtěch Rod

Tel.: (+420) 261 137 032

Mob.: (+420) 777 972 176

vojtech.rod@ceskatelevize.cz

www.ceskatelevize.cz

Fotografie

<ftp://ceskatelevize.cz>

pavel.kral@ceskatelevize.cz